

РАЗВОД БРАКА ЗБОГ ТЕШКЕ ПОРЕМЕЋЕНОСТИ БРАЧНИХ ОДНОСА

(чл. 56 Основног закона о браку)

У члану 56 Основног закона о браку дозвољава се сваком брачном другу да тражи развод брака „ако су... из ма ког... узрока брачни односи толико поремећени да је заједнички живот постао неподношљив“.

Овај узрок за развод брака заузима нарочито место у скупу узрока због којих се брак може развести, и већ на први поглед разликује се од њих. Док је за развод брака због осталих узрока потребно, али је и довољно, да се утврди постојање неке чињенице, која је у закону прецизно одређена, као што на пр. прељуба, или рађење о глави супругу, или злостављање, овде се развод дозвољава ако су брачни односи тешко поремећени, без обзира које су чињенице изазвале ту поремећеност. Због тога је улога суда кад се тражи развод брака из овог узрока много тежа, него иначе. Он се не може ограничити на утврђивање да ли постоји одређена чињеница, и изрећи развод брака кад год она постоји, него се мора упустити у испитивање сложеног сплета брачних односа и целокупне ситуације супруга. И тек кад утврди да су ти односи толико поремећени, да се од супруга не може захтевати да продуже заједнички живот, он ће изрећи развод брака.

Већ сама ова посебност узрока за развод брака наведеног у чл. 56 објашњава зашто је приликом његовог тумачења и примене дошло до размимоилажења. Томе су допринеле и друге околности које ћемо ниже видети. Отуда потреба да се проуче разлози који су довели до увођења овог узрока у листу узрока за развод брака, његова садржина и услови под којима се на основу њега може тражити развод брака, као и питање ко може тражити развод брака због овог узрока.

1

Извесне чињенице довољно су тешке да се може разумно претпоставити да ће после њих продужење заједничког живота брачних другова бити немогуће. Због тога их закон проглашава за узроке за развод брака. То је случај са прељубом, рабењем о глави супругу, злостављањем и тешким увредама, умном болешћу, напуштањем супруга, несталношћу и осудом за нека кривична дела. Споредно је какве су последице у погледу брачних односа стварно проишле из неке од ових чињеница. За развод брака довољно је да се докаже постојање неке од њих. Саме те чињенице су узроци за развод. Кад супруг коме закон даје право да тражи развод брака због неке од тих чињеница докаже њено постојање, развод ће бити изречен. Суд се не може упуштати у испитивање да ли су у случају о коме се ради брачни односи поремећени услед тога, и да ли је заједнички живот постао немогућ. Развод је нужна последица неке од ових чињеница, ако то тражи овлашћени супруг.

Као што је познато ове чињенице су у закону лимитативно набројане и прецизно описане. Због тога се оне обично називају „одређеним узроцима“ за развод брака.

Може се рећи да се број одређених узрока за развод брака у току времена стално повећавао. Стална је тежња у законодавствима која дозвољавају развод брака да обухвате и огласе за узроке за развод све чињенице које могу да осујете постизање сврхе брака. Има законодавстава у којима тај број иде на десетине. Али маколико била дуга листа одређених узрока за развод брака, она не може обухватити све случајеве у којима би требало дозволити развод брака. Разлог за то је двојак.

Прво, има случајева у којима никаква одређена чињеница није изазвала поремећеност брачних односа. Раздор међу супрузима настао је постепено, скоро неприметно, и заједнички живот постао им неподношљив. Поремећеност брачних односа може наступити без икаквог догађаја за који би био одговоран један брачни друг. Она може бити последица супротности природе, различитости тежњи и свакојаким других узрока у којима нема кривике ни једног ни другог супруга. Неслагање у начину понашања према деци, у начину њиховог подизања и васпитања може довести до потпуне разривености односа између мужа и жене и немогућности даљег заједничког живота. При томе сваки од њих може бити инспирисан искључиво најбољим намерама према деци и остати у дубоком уверењу да је у интересу деце оно што он тражи. У извесном смислу ови случајеви су тежи од оних у којима закон дозвољава развод брака из одређеног узрока. Прељуба, тешке увреде, умна болест, несталност,

напуштање брачног домицила могу уздрмати брак, али брак може пребродити кризу у коју је због њих дошао. Увређени супруг може опростити, супруг умоболног може се још више везати за њега, а напуштени супруг може се одлучити да чека повратак, и брак може бити спасен. Али нема спаса браку ако између супруга постепено настане нетрпељивост или трајно непријатељство, или неподношљивост услед различитости њихових природа.

На другом месту, има случајева у којима се може тачно утврдити чињеница из које се зачела и постепено развила поремећеност брачних односа. Али је та чињеница релативно незнатна и губи се према последицама коју је изазвала. На пример, навика једног брачног друга да се опија. Оно што одликује те чињенице је то да оне саме по себи нису толико тешке да увек изазивају поремећеност брачних односа, али је оне могу изазвати. Њихово дејство на одређени брачни однос може бити веће или мање. У неким случајевима оне остају без утицаја или без јачег утицаја на стабилност брачних односа. У неким случајевима оне изазивају само привремене потресе. Некад дође до потпуне разривености брачних односа. Све зависи од околности појединог случаја. Због тога оне нису проглашене за „одређене узроке“, за узроке развода у свима случајевима. Истина, закон би могао и овакве чињенице да уврсти у „одређене узроке“ за развод брака, постављајући за сваку од њих ближе услове, којима би било прецизирано кад се због њих може тражити развод брака. Заједнички услов за све сличне чињенице био би да су оне изазвале тешку поремећеност брачних односа. Али маколик би дуги списак таквих чињеница он би нужно био непотпун, што би био један његов недостатак. Други недостатак таквог поступања био би у томе, што узрок развода у сличним случајевима није у истини сама одређена чињеница као таква, већ њена могућа одређена последица, а то је тешка поремећеност брачних односа.

Водећи рачуна о овим разлозима наш закон дозвољава развод брака, ако су... из ма ког... узрока брачни односи толико поремећени да је заједнички живот постао неподношљив” (чл. 56, ст. 1). Као што се из овог текста види, узрок за развод брака није одређена чињеница, већ одређена последица, изазвана неком чињеницом која у закону није одређена. Уместо да узме једну по једну разне чињенице које могу проузроковати тешку поремећеност брачних односа и да их прецизно опише и прогласи за узроке за развод брака, закон је поступио обратном: он не обраћа пажњу на саме чињенице, већ на њихове последице. Ако су оне изазвале тешку поремећеност брачних односа, закон дозвољава развод брака, без обзира које су то чи-

њенице. То значи да узрок за развод брака овде нису неке одређене чињенице, него поремећеност брачних односа која је из њих произишла. Разне чињенице које су изазвале поремећеност брачних односа су, дакле, само посредан узрок за развод брака и имају само другостепени значај. Због тога се овај узрок за развод обично назив „неодређени узрок”.

2

Назив „одређени узрок” и „неодређени узрок” нису најсрећније изабрани. Они могу, навести на помисао да у случају „неодређеног узрока” услови за развод нису ближе одређени. То међутим, не би било основано. Овај узрок је „неодређен” само утолико што у закону нису наведене одређене чињенице које могу изазвати тежак поремећај брачних односа. Закон овде дозвољава развод без обзира на чињенице које су ту поремећеност изазвале. Али ако, из изнетих разлога, у закону нису одређене те чињенице, сасвим су одређени услови под којима се може тражити развод брака из овог узрока. Према речима закона тих услова има два:

Прво, потребно је да су брачни односи поремећени. Брачни односи су поремећени нарочито када један супруг не врши своје дужности или оспорава другоме супругу права, супротно одредбама главе прве закона о браку. На пример, када један супруг не помаже свог брачног друга (чл. 5), или се не стара о издржавању и васпитању деце (чл. 6), или не доприноси према својим могућностима издржавању породице (чл. 8, ст. 2), или смета свог брачног друга у избору рада и занимања (чл. 8, ст. 3), или не води рачуна о жељама свог супруга у погледу вођења заједничког домаћинства (чл. 8, ст. 1) или избора места становања (чл. 8, ст. 4). Али брачни односи могу бити поремећени и ван тих повреда дужности и права. Може се рећи да су они поремећени ако међу супрузима не постоје они односи које захтева природа брака. На пример, ако један сумњичи и оптужује другог без разлога, или су међу њима честа непотребна објашњења и размирице, или се један супруг без разлога удаљава из места заједничког становања. Да ли у одређеном случају постоји поремећеност брачних односа оцењује суд према свим околностима тог случаја и према општим правилима закона о правима и дужностима супруга.

На другом месту, за постојање овог узрока није довољно да постоји поремећеност брачних односа. Потребно је поред тога да је она толика „да је заједнички живот постао неподношљив”. Није, дакле, довољна тренутна поремећеност и за коју се разумно може очекивати да ће проћи. Није довољна ни трај-

на поремећеност брачних односа ако је она лакше природе, те се може очекивати да ће супрузи моћи продужити заједнички живот. Потребно је да је поремећеност толика да се од супруга не може тражити да продуже заједнички живот, пошто би им он био неподношљив. Суд, пошто испита све чињенице, оцењује да ли је испуњен овај услов. При томе он води рачуна о трајним интересима породице, а нарочито о интересима деце.

То су услови за развод брака због тако званог „неодређеног узрока“, према чл. 56 закона о браку. Њима је потпуно одређена садржина овог узрока. Других услова за постојање овог узрока за развод брака нема. Споредно је зашто је дошло до неподношљивости заједничког живота, да ли је зато крив један супруг, или су крива обадва, или није крив ниједан од њих.

Изнето је, међутим, мишљење да наш закон захтева за развод брака на основу чл. 56 да тужилац докаже да је тужена страна крива што су њихови брачни односи толико поремећени да им је заједнички живот постао неподношљив. То мишљење није у складу ни са разлозима који стоје иза овог прописа, а које смо већ видели, ни са самим текстом закона.

У тексту закона нема ниједне речи, нити које посредне индиције, одакле би се могло закључити да тужилац треба да докаже кривицу тужене стране за поремећеност њихових брачних односа. Напротив, текст закона указује несумњиво на то да овај узрок развода може настати без ичије кривице. То се јасно види из прве половине овог текста. У почетку овог прописа речено је да неподношљивост заједничког живота може настати услед несагласности нарави, што значи услед различитости природа брачних другова. Заједнички живот је супрузима неподношљив зато, што су такви какви су. А никоме се, бар у овој области, не може уписати у кривицу његова природа, што је такав какав је. Узрок за развод постојао је латентно у супрузима још пре закључивања брака. Они су га донели собом када су ступили у брак. — Поред несагласности нарави закон наводи као могуће проузроковаче тешке поремећености брачних односа трајни неспоразум и неуклоњиво непријатељство. И они се могу појавити без икакве кривице брачних другова или једног од њих. Трајни неспоразум може произаћи из различитости васпитања, схватања, тежњи, идеала. Добра воља и такт могу одложити или донекле ублажити кризу, али је не могу спречити у свима случајевима. Она може наступити не само без икакве кривице брачних другова него и поред њихове најбоље воље да је избегну. Неуклоњиво непријатељство између супруга може настати њиховом кривицом, али може настати и без њихове кривице. Може се догодити да један супруг живи или се понаша на начин коме се не може ништа замерити, али да тај начин

живота или понашања постепено створи између супруга размиоилажење, а затим дубоко непријатељство.

Сви ови случајеви, које закон наводи као пример узрока који могу довести до поремећености брачних односа и неподношљивости заједничког живота, показују да се то може догодити без кривице брачних другова. То показује и широка формула којом се закон служи после навођења ових примера, а која обухвата све остале узроке поремећености брачних односа и неподношљивости брачног живота: „Ако су услед несавласности нарави, трајног неспоразума, неуклоњивог непријатељства или из ма ког другог узрока брачни односи толико поремећени. . .” Начин на који закон помиње остале могуће узроке поремећености брачних односа и неподношљивости заједничког живота захтева да се не прави никаква разлика између случајева у којима је неподношљивост заједничког живота настала кривицом супруга и случајевима у којима зато нема кривице до њих. Формула закона: „из ма ког другог узрока” обухвата све могуће узроке неподношљивости заједничког живота, без обзира на то да ли је који супруг крив за тај узрок или не. У ствари за формулисање „неодређеног узрока” за развод брака није било нужно указивати услед чега може доћи до поремећености брачних односа. Наш текст би био потпун и без своје прве половине. Он би могао да гласи: „Ако су брачни односи толико поремећени да је заједнички живот постао неподношљив, сваки брачни друг може тражити развод брака.” Тако редигован он би садржао оба услова за постојање овог узрока: поремећеност брачних односа и одређивање степена те поремећености. Из њега се не би могло извести да је потребно још и то да је за поремећеност брачних односа крив један од брачних другова. У свом данашњем облику он има исту садржину. Приликом његове редакције хтело се баш да се укаже нарочито на то да је узрок развода тешка поремећеност брачних односа, и да за ту поремећеност не мора бити крива тужена страна. Да би се то сигурније постигло наведено је, примера ради, неколико случајева у којима та поремећеност наступа услед околности за које очигледно нико није крив, а да би се иста мисао још више подвукла, речено је да се може тражити развод брака због тешке поремећености брачних односа кад је та поремећеност настала „из ма ког другог узрока”. Дакле, кад тужилац докаже да постоји поремећеност брачних односа и да је она толика да му је продужење заједничког живота постало немогуће, онда је он испунио све услове за постојање овог узрока за развод брака. Није потребно да доказује ништа више. Нарочито није потребно да доказује да је за поремећеност брачних односа крива тужена страна. Закон не чини зависним постојање овог узрока од

кривице једног или оба супруга, те кривица супруга није саставни део узрока за развод брака.

3

Од услова постојања овог узрока за развод брака треба одвојити питање који се супруг може позвати на овај узрок и тражити развод брака, као што то чинимо и код свих осталих узрока за развод.

Развод брака, због тешке поремећености брачних односа може тражити сваки супруг, а могу га тражити и оба супруга заједно. То излази из слова и смисла става првог нашег текста. Поред тога, и прва реченица става другог односи се на случај када развод траже оба супруга заједно. Ми ћемо указати на значење тога прописа мало даље. Сада ћемо се задржати на случају када развод брака тражи један супруг.

По правилу развод брака због тешке поремећености брачних односа може тражити сваки супруг, без обзира како је дошло до те поремећености, да ли су за њу криви супрузи или је до ње дошло без ичије кривице. То је правило изричито формулисано у закону (чл. 56, ст. 1). Од овог правила закон прави само један изузетак и одриче право да тражи развод брака онемо супругу који носи сву одговорност за поремећај брачних односа.

Супруг који тражи развод брака треба да докаже, као што смо раније утврдили само ове две ствари: да су односи између њега и његовог брачног друга поремећени, и да је та поремећеност толика да се од њега не може захтевати да продужи заједнички живот. Он не мора доказивати да је за поремећеност брачних односа крив његов брачни друг, јер, као што смо видели кривица туженог није услов за постојање овог узрока за развод брака, пошто брачни односи могу бити поремећени без ичије кривице.

Изузетак од правила да развод брака због поремећености брачних односа може тражити сваки супруг предвиђен је у другој реченици става другог члана 56: „Ако је поремећај брачних односа настао искључиво кривицом једног супруга, право на тражење развода припада само другој страни”.

Мисао која се налази формулисана у овом тексту је проста и разумљива: Брачни друг који је сам својим понашањем изазвао тешку поремећеност брачних односа, те сноси сву одговорност за то, не може се позивати на ту поремећеност брачних односа и тражити развод брака. Та поремећеност настала је само због тога што се он понашао онако како није требало, што значи да је настала његовом кривицом, пошто се кривица у гра-

Њанском смислу речи састоји управо у томе што се неко понаша онако како не треба, а не онако како се основано може очекивати. Нико се не може позивати на своје недозвољено понашање и из тога изводити неко право. Разумљиво је зашто не може тражити развод брака супруг који је извршио прељубу, или је радио о глави своје брачног другу или га је злостављао или вребао, или је злонамерно напустио свога брачног друга, или је осуђен за кривично дело против интереса народа и државе или за какво друго бешчастеће дело. Својом кривицом нико не може прибавити себи овлашћење које није имао пре тога. Из истог разлога закон одбија право да тражи развод брака оном супругу који је искључиво крив што је дошло до поремећености брачних односа и до неподношљивости заједничког живота. У том случају право да тражи развод брака припада само другом супругу. Пропис друге реченице става другог члана 56 нема други смисао.

Изузетак предвиђен овим прописом прецизно је и уско ограничен. Да би један супруг био лишен права да тражи развод брака због тешке поремећености брачних односа потребно је да је он крив за ту поремећеност, и да је искључиво он крив за то. То значи да ако је за поремећеност брачних односа крива и друга страна, онда он не губи право да тражи развод брака. За ово питање није важно у чему се састоји кривица другог брачног друга, да ли је она изазвана понашањем тужиоцем, или му је претходила, и да ли је она већа или мања од тужиоцеве кривице. Ма у чему се она састојала и ма колика она била, њено постојање је довољно да се остане при општем правилу, да и један и други брачни друг може подићи тужбу за развод брака у случају тешке поремећености брачних односа. Ако су, дакле, за поремећености брачних односа крива оба брачна друга, а не искључиво један од њих, онда нема места примени изузетка садржаног у другој реченици става другог чл. 56; тада се враћамо општем правилу постављеном у ставу првом чл. 66 по коме у том случају „сваки брачни друг може тражити развод брака”.

Уосталом, када су за створену ситуацију крива оба брачна друга тешко је, а некад и немогуће, утврдити колико је крив сваки од њих. Томе се противи сама природа брачних односа, њихова сложеност и испреплетеност. Због тога закон не водећи рачуна о њиховим узајамним огрешењима дозволжава свакоме од њих да тражи развод брака. Због тога, кад се у току поступка покаже да за поремећеност брачних односа има кривице до тужиоца, тужилац неће бити одбијен од тражења развода ако може да докаже да за то има кривице и до туженога.

У овом погледу наш закон је либералнији и савршенији од закона неких других земаља у којима је развод брака могућ због поремећености брачних односа. По Швајцарском грађанском законнику: „Ако је за разједињеност претежно крив један супруг, тужбу за развод може подићи само други супруг” (чл. 142, ст. 2). Тиме се знатно сужава могућност развода брака због поремећености брачних односа, пошто се право да тражи развод брака одузима оном супругу који је одговоран у већој мери за поремећеност брачних односа. Истовремено се чине обавезним испитивања, мерења и поређења која ретко могу дати сигуран резултат. Наш закон својим једноставним решењем укида све те тешкоће. Он је и доследнији. Јер кад се дозвољава развод брака због поремећености брачних односа, без обзира да ли је неко крив за то или не, онда се право тражења може одрећи само ономе брачном другу на коме лежи сва одговорност за ту поремећеност. Ако су за ту поремећеност одговорна оба супруга онда право тражења развода треба признати свакоме од њих, без обзира колика је његова кривица у поређењу са кривицом његовог брачног друга. Јер узрок развода је сама поремећеност брачних односа, без обзира како је настала. Кад су у једном браку односи тешко поремећени, онда више нема разлога да тај брак постоји и даље. Иницијативу за његово престајање треба дати и једном и другом брачном другу, изузев случајева „ако је поремећај брачних односа настао искључиво кривицом једног супруга”, када право на тражење развода треба да „припада само другој страни”.

Ретко ће се догодити да за поремећеност брачних односа буде одговоран само један брачни друг. Ако за њу није одговоран ниједан брачни друг, као што је то, на пример, у случају несагласности нарави, биће најчешће одговорни мање или више и један и други. Она је обично последица читавог низа поступака једног и другог брачног друга. Скоро редовно се догађа да је недозвољено понашање једног брачног друга мање или више изазвао његов брачни друг, да је кривица једне стране последица недостатка или поступка друге стране. Зато, ако су брачни односи тешко поремећени развод брака по нашем закону може тражити и брачни друг који је претежно крив што је до тога дошло, само ако се докаже да је и његов брачни друг крив у извесној мери што је до те поремећености дошло, да га је он својим држањем навео унеколико на поступке који су довели до поремећености брачних односа.

Ова правила о активној легитимацији не сметају да суд по овојој иницијативи истражује да ли је и у којој мери сваки брачни друг одговоран за поремећеност њихових брачних односа. Он је то дужан да уради и због тога да би утврдио, ако

има кривице за поремећеност брачних односа, чијом се кривицом брак разводи (чл. 78). Али то су друга питања. Оно што нас интересује овде, то је 1) да се развод брака због поремећености брачних односа може изрећи и када за ту поремећеност није крив ниједан од брачних другова, 2) да због тога тужилац не мора доказивати да је за поремећеност брачних односа крива тужена страна и 3) да се развод због поремећености брачних односа не може изрећи само ако се утврди да је за то одговоран искључиво тужилац.

4

Дајући право сваком супругу да тражи развод брака због тешке поремећености брачних односа, закон самим тим даје право супрузима да траже развод заједно: оно што може сваки супруг сам, могу тим пре оба супруга заједно. Они то могу кад нико од њих није крив што је дошло до поремећености брачних односа, као и кад су и један и други мање или више криви за то. Они то могу и кад је до тога дошло искључиво кривицом једног од њих. Али и када супрузи заједно траже развод брака потребно је да се докаже да постоји узрок за развод, онако исто када то тражи један супруг. То значи да се на заједнички захтев супруга брак може развести само ако се докаже да су њихови односи толико поремећени да им је заједнички живот постао неподношљив. Наше право не познаје развод брака на основу међусобног споразума брачних другова.

Ови закључци били би очигледни и разумљиви и кад не би постојала прва реченица става другог члана 56, која гласи: „Сматраће се нарочито да је заједнички живот супруга постао неподношљив ако оба брачна друга наводећи оправдане разлоге споразумно траже развод брака”. Овај текст, у ствари ништа не додаје ономе што садржи први став нашег члана, и што смо већ изнели, али је начин на који је он састављен унео доста пометње у ову материју. Он је послужио за основ мишљењу да је по нашем закону могућ развод брака на основу међусобног споразума брачних другова.

И заиста текст се односи на случај када супрузи, „споразумно траже развод брака”. Али из њега, узетог у целини, не може се извести закључак да је за развод брака довољно да су се супрузи сагласили да се разведу. Томе сметају речи: „наводећи оправдане разлоге”. Кад њих не би било, онда би споразум супруга повлачио пресумпцију поремећености брачних односа и неподношљивости заједничког живота. Али те пресумпције овде нема, иако је почетак текста редигован како се обично редигују пресумпције („Сматраће се...”). Јер пресумпција се састоји

у ослобађању терета доказивања, или преваљивању тог терета на другу страну. У нашем тексту тога нема, пошто се од супруга тражи да наведу „оправдане разлоге“. То може значити само да они треба да докажу да им је заједнички живот заиста постао неподношљив. Другим речима, тиме се враћамо општем правилу, постављеном у ставу првом члану 56, и мишљење да наш закон дозвољава развод брака по међусобном споразуму брачних другова остаје без основа. И када брачни другови „споразумно траже развод брака“ треба да се докаже да су њихови „брачни односи толико поремећени, да је заједнички живот постао неподношљив“. Постојање узрока за развод у случају „споразумног“ тражења развода треба да утврди суд. Реч „споразумно“ у нашем тексту значи само „заједно“, она не мења ништа у узроку за развод брака формулисаном у првом ставу чл. 56, већ само каже да супрузи могу заједно, једним поднеском или изјавом тужене стране у току спора, тражити развод због тешке поремећености њихових односа. А то није било нужно рећи, јер излази из онога што је речено у ставу првом.

(Народни правник, 1949., бр. 2—3)

A SUMMARY

DIVORCE OF MARRIAGE DUE TO SEVERE DETERIORATION OF MARITAL RELATIONS (ART. 56. OF THE BASIC LAW OF MARRIAGE), „THE PEOPLE'S JURIST“, NO. 2—3/1949—page 61.

Divorce of marriage due to severe deterioration of marital relations, as laid down in Art. 56. of the Basic Law of Marriage, is determined by several characteristics.

Firstly, the cause for divorce is not any one event/fact with automatic legal effect, but severe deterioration of marital relations as the consequence of another event/fact which the law does not consider assential or dangerous.

Secondly, it is necessary that marital relations have deteriorated to such an extent that it is not possible or justified to request the married couple to continue living together. From the legal point of view, it is totally irrelevant as to why this community of married life has become unbearable, in other words, whether the responsibility for this state of relations lies with the husband or wife, both of them, or neither one of them.

Thirdly, proceedings for the divorce of marriage due to severe deterioration of the marital relations may be started by either the husband or the wife. In order that either one of them is deprived of the right to start proceedings or the divorce of marriage due to severe deterioration of marital relations, it is necessary that this party should be exclusively responsible for the severe deterioration, that is, to bear full responsibility for the unbearable community life.

Finally, the husband and wife may reach agreement, therefore, may together request that their marriage be divorced due to severe deterioration of marital relations. This joint petition request or statement of the defendant in the proceedings, should not be given the significance of divorce of marriage on the basis of an agrément between the husband and the wife, for it is not recognised by the Basic Law of Marriage.

RÉSUMÉ

LE DIVORCE POUR CAUSE DE TROUBLES GRAVES DANS LES
RAPPORTS ENTRE LES ÉPOUX (ARTICLE 56 DE LA LOI
FONDAMENTALE SUR LE MARIAGE), NARODNI PRAVNIK (LE JURISTE
NATIONAL), No. 2—3/1949. PAGE 61.

Le divorce pour cause de troubles graves dans les rapports entre les époux dans le sens de l'article 56 de la Loi fondamentale sur le mariage, est déterminée par plusieurs de ses caractéristiques. Premièrement, la cause de divorce n'est nul fait avec une action juridique automatique, mais le fait de troubles graves dans les rapports entre les époux en tant que conséquence provoque par le fait qui n'est pas décrit dans la loi. Deuxièmement il est nécessaire que les rapports entre les époux soient troublés à un tel point qu'on ne peut pas demander aux époux de continuer la vie en commun. Au point de vue juridique il est absolument irrelevant pour quelle raison la vie en commun des époux est considérée comme étant devenue insupportable ou si les rapports entre les époux ont été troublés par la faute d'un seul époux, ou si les deux époux sont fautifs ou bien si la faute n'incombe ni à l'un ni à l'autre. Troisièmement, le divorce pour cause de troubles lourds de conséquence dans les rapports entre les époux peut demander chacun des époux. Pour qu'un époux puisse être privé de demander le divorce pour cause de troubles graves des rapports conjugaux il est nécessaire qu'il soit exclusivement responsable pour le déclenchement de tels troubles, c'est-à-dire de supporter toute la responsabilité pour les troubles qui ont eu lieu et qui ont rendu insupportable la vie en commun. Enfin, les époux peuvent d'un commun accord, donc conjointement, demander la dissolution de leur mariage pour cause troubles graves dans les rapports conjugaux. A un tel acte présenté d'un commun accord ou à la déclaration de la partie contre laquelle la plainte a été portée au cours du procès il ne faut pas attribuer l'importance de la cause du divorce sur la base de l'accord mutuel des époux, que la Loi fondamentale sur le mariage ne connaît pas.